

Oba nižší soudy rozhodly věcně o žalobě, již domáhal se pachtýř jednak, by bylo uznáno právem, že pachtovní poměr mezi spornými stranami trvá chledně propachtovaného pozemku i pro rok 1920, jednak, by bylo vysloveno, že propachtovatelé jsou povinni to uznati a pozemek mu odevzdati. Do rozsudku odvolacího soudu podal žalobce devátý den po doručení rozsudku dovolání, jež Nejvyšší soud odmítl.

Důvody:

Odmítnutí dovolání jest odůvodněno tím, že bylo podáno opožděně (§ 507 c. ř. s.). Žaloba jest dle znění žádosti po jejím doplnění při ústním líčení žalobou o plnění; návrh v žalobní prosbě obsažený, by bylo uznáno právem, že pachtovní poměr mezi stranami trvá i pro rok 1920 po právu, nečiní ji žalobou určovací, jelikož žalobce dále žádá, aby bylo vysloveno, že žalovaní jsou povinni to uznati, a pozemek mu odevzdati, a jelikož vynesení takového odsuzujícího výroku předpokládá, že soud dospěl dříve k úsudku, že pachtovní poměr trvá po právu i pro rok 1920. Obsah první věty žalobní prosby, jejíž zodpovědění jest předpokladem pro rozhodnutí o druhé větě žalobního návrhu, není tedy způsobitelným přivoditi změnu právní prosby žaloby, jež, domáhajíc se výroku, aby byl žalobci pozemek odevzdán, jest žalobou o plnění. Je-li tomu tak, vzniká otázka, zda-li v řízení o takovéto žalobě platí pro opravné prostředky zkrácené lhůty § 575 c. ř. s. Jest nepochybně, že pachtýř, jenž s propachtovatelem vede spor za tím účelem, by byl tento uznán povinným odevzdati mu nemovitost, kterou mu smlouvou dal do pachtu (§ 1096 obč. zák.), jest povinen při podání opravných prostředků řídit se předpisem § 575 c. ř. s. V případě, o něž tuto jde, přísluší zajisté pachtýři, ohlásivšímu vedle § 1 zákona ze dne 30. října 1919, čís. 593 sb. z. a n. nárok na obnovu pachtu propachtovateli, který zatím pozemek dal do pachtu jinému, právo podat žalobu na odevzdání nemovitosti proti propachtovateli, jenž proti žádosti pachtýřově na obnovu pachtu nepodal námitek ve smyslu § 11 cit. zákona. Jde tu v podstatě o tutéž věc, jako v případě prvé. V obou případech se jedná o odevzdání pozemku daného do pachtu smlouvou (§ 1096 obč. zák.), jen že ve případě druhém přistupuje k tomu, že prodloužení, pokud se týče obnova pachtu na další rok děje se mocí zákona; poněvadž pak z povahy věci plyne, že i zde věc je stejně naléhavou a pilnou, jako když jde o splnění smlouvy dle § 1096 obč. zák., a poněvadž nutkavost věci, žádající vyřízení co nejrychlejšího, byla zákonodárným důvodem pro ustanovení kratších lhůt ve sporech takovýchto, dlužno z toho souditi, že předpis § 575 c. ř. s. platí i ve sporech, jimž za základ slouží žaloba na odevzdání pozemku následkem obnovy pachtu dle § 1 zákona ze dne 30. října 1919, čís. 593 sb. z. a n.

Čís. 836.

Zužitkování trávy v silničních příkopech jest předmětem soukromoprávního obchodu.

Tím, že smlouva nižšího veřejnoprávního svazu podrobena jest schvá-

lení nadřízeného veřejnoprávního svazu, nestává se smlouvou veřejnoprávní.

Okresní silniční výbor nemá procesní způsobilosti.

(Rozh. ze dne 28. prosince 1920, R II 385/20.)

Žalobcové domáhali se na Moravě na žalovaném okresním silničním výboru uznání, že jim přísluší právo, užívatí trávy v částech silničních příkopů a opírali nárok svůj o smlouvu pokud se týče o vydržení více nežli 40leté. Procesní soud první stolice žalobě vyhověl. Odvolací soud zrušil rozsudek i řízení jemu předcházevší jako zmatečné a žalobu odmítl. Důvody: Žalobu bylo odmítnouti ze dvou důvodů: 1. Žalovaný silniční výbor nemá způsobilosti státi k soudu (§ 1 c. ř. s.). Neníť »okresní silniční výbor« nositelem práv majetkových; podmětem práv, o něž tu jde, jest pouze »konkurenční okres« neboli »silniční konkurenční okres«, »silniční okres« nebo »okresní silniční fond« (§§ 11, 33, 42, 56 zem. zákona ze dne 30. září 1877, čís. 38 z. zák.). Pouze okresní silniční fond jest nositelem práv majetkových, o něž tu jde (§§ 12, 14, 15, 21, 23 cit. zák.). Žalovaný silniční výbor jest pouze orgánem jmění jmenovaného silničního fondu a jeho právomoc určena jest přesně zákonem (§§ 26, 33, 38, 39, 43, 45, 56, 57 cit. zák.). Právě takovým orgánem jest »místní školní rada« vůči školní obci, nebo »kostelní konkurenční výbor« vůči kostelní konkurenci nebo »zemský výbor« vůči zemi. Dle zákona obdrží členové okresního silničního výboru náhradu za služební úkony z okresního silničního fondu. Bylo tudíž žalobu řídití na »silniční fond« nebo »silniční okres«, »silniční konkurenční okres« nebo »okresní konkurenci«, nikoliv však na správní orgán této právnické osoby (sr. Gl. Unger čís. 7475, 3911 opáčně 315.).

2. Kromě toho věc, o níž tu jde, nenáleží ani na pořad práva (§ 477 čís. 6 c. ř. s.). Strana žalující tvrdí, že jí náleží právo užívatí trávy v příkopech okresních silnic a sice na základě smluv a 40letého výkonu (vydržení), a domáhá se na řádném soudě zjištění oprávnění toho. Leč scudy nejsou povolány, by rozhodovaly o této žádosti. O tom, zda tato užívací práva jsou povahy soukromé- či veřejnoprávní, nerozhoduje právní důvod (smlouva, vydržení), ježto tyto právní důvody vyskytují se též v právu veřejném, nýbrž výlučně povaha oněch objektivních předpisů, jež právo, o něž tu jde, upravují. V případě tomto přicházejí v úvahu: zem. zákon ze dne 31. prosince 1874, čís. 5 z. zák. (§§ 1, 3, 6, 29, 30), dále zem. zákon ze dne 30. září 1877, čís. 38 z. zák. (§§ 5, 9, 27, 32, 39) a zem. zákon ze dne 7. února 1886, čís. 20 z. zák. (čl. II.). Z předpisů těchto vyplývá. »Smlouvou« může býti takové trvalé užívací právo povoleno pouze, svolí-li k tomu zemský výbor (§ 32 zák.) a přece »země« není vlastníci okresních silnic. Z toho plyne, že takovouto »smlouvou« založené právo strany není ani právem pachtovním ani služebností aniž jiným právem soukromým. Okresní silniční výbor nebyl nijak sám o sobě oprávněn, by bez svolení zemského výboru takové právo udílel. Žalující pak ani netvrdí, že by jí zemský výbor byl takové užívací právo udělil. Ve skutečnosti (i kdyby bylo došlo k takové smlouvě po případě kdyby bývalo právo vydrženo) nešlo by o soukromoprávní oprávnění, nýbrž o užívací právo rázu veřejnoprávního, o »zvýšená obecná užívací práva«, o jichž obsahu

rozhodovati jest úřadům správním. Především ustanovují §§ 1, 3, 6 zem. zákona ze dne 31. prosince 1878, čís. 5 z. zák., že silniční příkopy a svahy silnic jsou částmi silničního tělesa a že právě tak, jako ostatní části silnice, podléhají dozoru a správě orgánů silniční správy. Totéž platí o stromův, pěstovaném na silnici neb podél silnice a rovněž o trávě v příkopech. Dle § 9 zem. zákona ze dne 30. září 1877, čís. 38 z. zák. náleží vysazování a udržování stromů, pokud nejsou vysázeny na silnici samé, místním obcím nebo velkostatkářům, jichž územím silnice probíhá, začož jim zákon poskytuje užívání stromů. Ovšem vyžaduje zákon k tomu, by haluze směly se osekati, nebo stromy skáceti nebo vykopati, svolení silničního výbcru. Z toho plyne, že všechna užívací práva na tělese silničním jsou rázu veřejnoprávního, jež mohou býti příslušným orgánem udělena a odvolána. Ve všech těchto případech přicházejí v úvahu pouhá opatření silniční správy, jež mohou býti brána v odpor cestou správní (§ 39 zákona ze dne 30. září 1877, čís. 38 z. zák.). Na tom nemění ničeho, že povolení k užívání trávy bylo uděleno ve formě »smlouvy« (pacht, služebnost), neboť užívací práva na veřejném tělese silničním jsou zvláštní veřejná užívací práva, k jichž ochraně jsou povolány pouze úřady správní. Smlouvy o používání trávy neb ovoce na veřejných silnicích jsou sice v jistém směru soukromoprávního rázu, pokud se týkají zvláštních práv užívacích. Leč práva z nich odvozovaná, pokud mají založiti oprávnění na samotném tělese silničním (žetí trávy, česání ovoce atd.) podléhají moci silniční policie (sr. Budwinski A 7431 a 10.076, Otto Mayer: Verwaltungsrech II. vyd., II. svaz., str. 123, 136, 168, 175, Hötzel v Mischler-Ulbrich Staatswörterbuch IV. str. 957 a Hawelka: Recht an öffentlichen Wegen, str. 64, 138).

Nejvyšší soud nevyhověl stížnosti.

Důvody:

Odvolací soud zrušil rozsudek procesního soudu prvé stolice i s předchozím řízením pro zmatečnost a odmítl žalobu jednak proto, že žalované straně nedostává se procesní způsobilosti, jednak proto, že jedná se o věc, nepatřící na pořad práva. Tento postup odvolacího soudu trpí nedůsledností. Byl-li odvolací soud právního názoru, že věc nepatří na pořad práva, měl obmeziti se na tento výrok a vysloviti důsledek, z toho vyplývající. Otázka procesní způsobilosti žalované strany měla zůstati nepovšimnutou, patříc, jako ostatní otázky případu, dle vlastního názoru odvolacího soudu ku kognici úřadů správních. Dlužno proto v prvé řadě zabývati se otázkou přípustnosti pořadu práva. Po této stránce nesdílí nejvyšší soud právního názoru soudu odvolacího. Právo, bráti travu ze silničních příkopův opírá žalující strana jednak o smlouvu, jednak o vydržení. Jedná se tudíž především o to, zda tvrzenou úmluvu dlužno posuzovati jakožto úmluvu soukromoprávní, či úmluvu patřící k právu veřejnému. V onom případě byli by řádní soudové, v tomto případě byly by úřady správní povolány, rozhodovati o jsoucnosti a důsledcích úmluvy. Dle toho, jak tato otázka bude zodpověděna, rozřeší se i další otázka, zda právo, užívati trávy v silničních příkopech, jest předmětem držby a tudíž i vydržení. Neboť, jestli právo to, způsobilým předmětem soukromoprávních smluv a tím i předmětem soukromoprávního obchodu, jest i způsobilým před-

mětem držby, najmě pak držby vydržecí (§ 311 obč. zák.). Uvažuje o zmíněné základní otázce dospěl nejvyšší soud ku právnímu úsudku, že zužitkování trávy na silničním příkopě jest předmětem soukromoprávního obchodu. O tom, že silniční příkopy jsou objekty, příslušnými k silnici, nemůže ovšem dle povahy věci a výslovného předpisu § 1, odstavce druhého řádu silniční policie (zemský zákon ze dne 31. prosince 1874, čís. 5 z. zák. na rok 1875) býti té nejmenší pochybnosti a nepochybně tudíž, že i silniční příkopy jsou statkem veřejným. Nicméně důležitým zůstává rozdíl mezi silnicí samou a silničními příkopy a právě tento rozdíl jest zde rozhodným. Silnice sama jest určena a slouží obecnému užívání, braní trávy ze silničního příkopu jest z obecného užívání vyloučeno. To plyne z § 2 řádu policie silniční, jímž vysloveno, že nikdo nesmí o své újmě sbírat v silničních příkopech trávu, tam rostoucí. Tím řečeno jednak, že braní trávy ze silničních příkopů nepatří k obecnému užívání silnice a není tudíž každému dovoleno, jednak, že užívání trávy musí se opírat o zvláštní právní důvod. Tímto poznatkem dostává se otázce, již zde náleží řešiti, nové, užší formulace. Jde o to, zdali řečený zvláštní důvod, opravňující ku braní trávy ze silničních příkopů, dlužno prostě proto, že tráva jest užítkem ze silničního objektu, považovati za nabývací důvod subjektivního práva veřejného, čili nic. K této otázce nutno, dáti odpověď zápornou. Nezáleží arciž na tom, v jaké zevní roucho řečený nabývací důvod byl přioděn, najmě, zda přioděn byl v zevní roucho některého bývalého důvodu, vyhraněného v schematu nabývacích důvodů soukromoprávních. Vždyť v podobné zevní roucho přiodívají se namnoze i veřejnoprávní důvody nabývací a jako jinde tak i zde nerozhoduje slupka, nýbrž jádro věci. Ale právě tak nezávažnou jest i okolnost, zdali ku smlouvě, již zadáno bylo právo ku braní trávy, jest snad třeba schválení nadřízeného veřejnoprávního svazu. Tím, že soukromoprávní dispozice nižšího veřejnoprávního svazu podrobeny jsou schválení nadřízeného veřejnoprávního svazu, na jejich soukromoprávním rázu ničeho se nemění, tím vyjádřeno jest jen tolik, že vůle jednoho smluvníka musí, má-li býti právo tvornou, doplněna býti souhlasem orgánu dozorcího. Nelzeť o tom pochybovati, že smlouvy o zápůjčku neb o zcizení nebo zastavení věci, patřících ku kmenovému statku nebo kmenovému jmění obce nebo jejích ústavů nepozbývají své soukromoprávní povahy proto, že podrobeny jsou vyššímu schválení. Positivním dokladem hájeného zde stanoviska jest ustanovení § 867 obč. zák. Neposkytuje-li tudíž spolehlivé opory pro rozřešení otázky o sobě ani okolnost, že jedná se o smlouvu, ani okolnost, že smlouva taková podmíněna jest snad vyšším schválením, nutno pátrati po dalších poznacích, jež vedly by ku kýženému cíli. Takovýmto poznatkem jest vystižení znaku, vyhraňujícího poměry soukromoprávní oproti poměrům veřejnoprávním, hledíc ku vnitřní povaze těch i oněch poměrů. Rozhraničujícím mezníkem není tu ovšem o sobě okolnost, že proti jednotlivci stojí svaz veřejnoprávní. Mohouť i veřejnoprávní svazy, vyvíjejíce hospodářskou činnost, stýkati se jak vespolek, tak i s jedinci na poli vztahů rýze soukromoprávních. Na čem záleží, jest to, zda-li právní poměr kotví v příslušnosti jedince k veřejnoprávní spopolitosti, zda-li právní poměr jest zjevem, prýstícím z podřízenosti jedince pod veřejnoprávní svaz, takže právní poměr, odmyšlen jsa od vztahu nadřízenosti a podřízenosti, nemohl by vůbec existovati, či, zdali jednatel vystupuje vůči veřejno-

právnímu svazu jakožto koordinovaný subjekt právní, takže jeho příslušnost k tomuto svazu jest věcí zcela vedlejší, zcela nahodilou a právní poměr i bez nebo vedle této příslušnosti může obstát. Vychází-li se z tohoto základního názoru jest patrné, že, pokud jde o braní trávy ze silničních příkopů, jest příslušnost žalující strany ku žalovanému veřejnoprávnímu svazu veskrze lhostejnou. Vzhledem k silnici vystupuje žalovaná strana ve své vlastnosti jakožto veřejnoprávní svaz jen potud, pokud mají se tím ukojiti potřeby, jimž slouží pospolitost. Žalovaná strana vystupuje zajisté ve svém postavení jakožto nadřízený veřejnoprávní svaz tehda, stará-li se o zřízení a udržování silnice a upravuje-li její obecné užívání. Pokud jedná se o stavbu a udržování silnice může potřebný náklad opatřiti si způsobem, jímž na pospolitosti vymáhá plnění k účelům veřejným, může však také věnovati k tomu prostředky, jichž nabyta transakcemi ryze soukromoprávními (zcizením svých majetkových předmětů, zápůjčkou a pod.). Hledíc k obecnému užívání silnice může žalovaná strana propůjčiti jednotlivci zvláštní veřejnoprávní práva užívací, jež idou přes meze obecného užívání a toto do jisté míry obmezují. Tato užívací práva nelze arcí posuzovati dle norem soukromoprávních a nenáleží tudíž před řádné soudy. O takovéto právo se však zde nejedná. Bylo již řečeno, že braní trávy ze silničních příkopů nepatří k obecnému užívání silnice a důsledkem toho jest, že zadání práva k tomuto užitku žalovanou stranou není konstituováním zvláštního veřejnoprávního nároku hledíc k obecnému užívání silnice. Také tím ničeho na věci se nemění, že tráva jest užitekem ze silničního objektu. I kdyby chtělo se přistoupiti na novodobou konstrukci právního poměru ohledně obecného statku, zůstává využití trávy ze silničních příkopů osvědčováním ryze soukromohospodářských snah silničních svazů; právní úkony, jimiž svaz tento užitek zadává, zůstávají úkony soukromoprávními. To bude nad veškeru pochybnost jasno v případech, kde zcizuje se tráva již pokosená, a nejinak bude tomu tehda, zcizuje-li se tráva na stojato. V tom i onom případě bude poměr nabyvatele ku svazu veskrze lhostejným. Patří-li, jak dolíčeno, spor, žalující stranou zahájený, na pořad práva, pak arcí nutno zabývati se otázkou procesní způsobilosti žalované strany. V tomto směru přidává se nejvyšší soud k právnímu stanovisku odvolacího soudu, sdíleje zároveň důvody, jež vývody opravného prostředku nejsou vyvráceny. Podotýká se proto na tyto vývody jen ještě toto: Mýlně má žalující strana za to, že prý otázka, o ktercu se tuto jedná, netýká se procesní způsobilosti žalované strany, nýbrž její pasivní legitimace ku sporu. Vždyť neběží o to, kdo úle zásad hmotného práva měl, zasáhnuv do tvrzeného práva žalující strany, býti žalobou činěn z toho zodpovědným, nýbrž jen o to, zda ten, proti němuž jest žaloba namířena, může vůbec ve sporu vlastním jménem jako žalovaný vystupovati. Přiznáváje procesní způsobilost, to jest způsobilost, samostatně na soudě jednati, pouze tomu, kdo může samostatně platné závazky podstupovati (§ 1 c. ř. s.), dává zákon zřejmě na srozuměnou, že základní podmínkou procesní způsobilosti jest zákonem uznaná samostatná právní existence toho, kdo jako žalobce nebo žalovaný chce na soudě jednati. Ten, kdo ve směru, o který se jedná, po právu jako samostatný právní subjekt práv a závazků vůbec neexistuje, nemá přirozeně schopnosti, by byl středem těchto práv a závazků a by samostatně z práv těch žaloval a ze závazků těch byl žalován. Že pak silniční okresní výbor

jako takový není samostatným subjektem práv a závazků, dotýkajících se silnice, jím spravované, bylo správně doloženo soudem odvolacím.

Čís. 837.

Mimosoudní výpověď musí obsahovati jen udání, nikoliv i návrhy uvedené v prvním a druhém odstavci § 562 c. ř. s.

Mimosoudní výpověď nemusí býti doručena k vlastním rukám.

(Rozh. ze dne 28. prosince 1920, R II 426/20.)

Dopisem ze dne 30. července 1920 dala železniční správa nájemníku tříměsíční mimosoudní výpověď z nájmu viaduktového sklepení s konečnou lhůtou do 31. října 1920 a příkazem, tuto místnost nejdéle do 31. října 1920 vykliditi a předati odboru pro udržování trati. Výpověď byla dne 30. července 1920 doručena nájemcově manželce. Strana vypovězená nepodala námitek, načež vypovídatelka domáhala se na soudě exekučního vyklizení uvedené místnosti. Soud první stolice návrh zamítl, ježto v oznámení výpovědi straně vypovězené nebyly dle § 565, odstavec druhý, c. ř. s. obsaženy všechny údaje, označené v § 562, odstavec první a druhý c. ř. s. zejména, aby strana vypovězená výpovědi pod důhonem práva závčas vyhověla nebo proti výpovědi podala námítky u soudu. Rekursní soud exekuci povolil. **Důvody:** Výpověď mimosoudní nepotřebuje obsahovati návrhu, v § 562 c. ř. s. uvedeného, nanejvýš příkazu, aby najatý předmět v určeném čase pod důhonem práva byl odevzdán anebo aby proti výpovědi byly podány námítky u soudu, ježto § 565 c. ř. s. vyžaduje jen, aby v oznámení, které za účelem výpovědi učiněno má býti odpůrci vypovídatelce, obsaženy byly údaje vyznačené v § 562 odstavec první a druhý c. ř. s., nikoliv však, aby v oznámení tom obsaženy byly též návrhy naznačené v § 562 c. ř. s.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolací stížnosti.

Důvody:

Výtky, jež stěžovatel činí rekursnímu soudu proto, že nesprávně vložil ustanovení § 565 c. ř. s., nejsou odůvodněny. Přehlíží stěžovatel, podobně jako soud první stolice, že výpověď mimosoudní, jak zcela správně dovořil už soud rekursní, musí dle § 565 c. ř. s. obsahovati jen udání (»Angaben«) a nikoliv i »návrhy« uvedené v odstavci prvním a druhém § 562 c. ř. s.; jest proto příkaz odpůrci, by odevzdal nebo převzal v určité době pod exekuci předmět najatý, nebo aby u soudu podal námítky proti výpovědi soukromé mu dané, kteréhož stěžovatel ve výpovědi postrádá, návrhem, jehož třeba se zřetelem na zmíněná ustanovení jen ve výpovědi soudní. Věděla-li strana, jež dostala mimosoudní výpověď, že, chce-li námítky proti ní vznésti, musí tak učiniti u soudu čili nic, jest vzhledem k ustanovení § 2 obč. zák. bez významu. Také zmatečnosti, dovozované z té skutečnosti, že výpověď mimosoudní nebyla doručena vypovězenému k vlastním rukám, nýbrž jeho manželce, tu není, jelikož nešlo tu o výrok a o řízení soudní, jež má zákon v ustanoveních §§ 471 čís. 5 a 7, 477 čís. 1 až 9 a 528 c. ř. s. jedině na mysli a jež z důvodů tu výslovně uvedených lze jedině za zmatečné prohlásiti; vztahovati předpisy tyto i jiné případy nemá zákonného podkladu a jest proto nepřipustno.